

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

† СЛИВЕНСКИ МИТРОПОЛИТ ИОАНИКИЯ

ДУХОВНА БИБЛИОТЕКА
"Свети Кирил и Методиј"
БИБЛИОТЕКА

МНОГОЗАСЛУЖИЛ И ИЗТЪКНАТ ЙЕРАРХ НА РОДНАТА СВЕТА ЦЪРКВА

Боголюбиви отци, братя и сестри,

Иминаха девет години от блажената кончина на приснопамятния мой духовен ръководител и пошегиват Сливенският митрополит Никодим. И този ден, както и всяка година, синовно го поминем в молитвите си. Преди престолом на Всевинния ежегоден и всеки път в молитвите си възнасяме прошения за упокоение на благодатната му душа. Помисля му не запазил от род в род, защото добрите му дела съществуват служението му.

Бог го бе удостоил с библейска възраст, която той посвети на Бога и на светата Му Църква. Неговата светла личност, можем с чиста съвест да поставим на висшата на историческото виждане и го достояние да онемим ползотворното му дълготечно, светителско, родолюбиво и миротворно служение.

Приснопамятният мастит йерарх на св. ни Църква — митрополит Никодим е роден през 1885 г. в гр. Русе — град откарвай време крстовине на патиня и езичи, на размина на културни времена. Обичайна му майка още от малък го е казала физически, а надареност от Бога можъ расла и духом; все повече в благочестивата домашна среда усвоил верата си в Бога и християнски норми на живот, учил се на страж, Господен. Учил в немското учениче в родния си град, след което той е постъпил в Духовната семинария, където продължил учебното си му, за да се изгради като заслужаващ доверие бъдещ служителя на Божията Църква. В публикували списани от участничеството му покойният отец Димитър Понвасилев (позн Дошо) с другарска обич между другото пише: „В определения от него час за учене той седяше на чина, затваряше се в себе си и започнава да чете, като се отделише от ня какъ пеленя, която случениите му в свободното време създаваха. Като че ли дазех от този свят той упорито подготвяше уроците си.“

Не случайно, владяйки дарованото му, покойният проф. архим. Евтимий го беше взел под своето покровителство и на свои разниски го бе възпитал да продължи образованието си в Оксфордския университет, където е края на курса той заслужил високото отличие „Бакалавър на богословската наука“.

От 1922 г. образованият богослов приема монашески постриг и поема пътя на духовното поприще. По съгласието на административните задължения нему се възлага във по-отговорно служение. Парвом бивъ назначен за протосинел на Пловдивската св. митрополия, където той е бил под отомеските грижи на родолюбивия старей митрополит Максим, а след това се редуват посявания като игумен на Бачковския манастир, учителя-ефимерий и библиотекар на Пловдивската духовна семинария, началник на културно-просветния отдел при Св. Синод и после главен секретар, ректор на Пловдивската духовна семинария, когато бивъ избран за Сливенски митрополит.

Заключен с родолюбиво на баба Тонка, Божият промисъл го поставя за духовен наставник на една катарца, където родолюбивият дух живо е въздухът свързана на христолоубивото му наследство, където са се родили великите синове на Родината ни — хаджи Димитър, Добри Чинтулов, Добри Желязков, Фабрикаджията и още плеада борни за свободата на родната ни земя и дейни разлетели за нейното духовно възкръсване.

Като енархийски архиерей в продължение на 33 години блаженостичаният митрополит Никодим, показа всеотдадено служение на Бога и на светата Му Църква, усърдие за благодеяние на светите храмове, старания за църковно-богослужбена дисциплина и христова изповоение левие, което той запазеше в съвършенство.

Старейт обичае на родната природа. При всяко свободно време бродеше из родните простори. Поднавяше пътеките на планината. От цялото си сърце се възхищаваше на хубостите на при-

родата, но и обогатяване вързата си — с вяра живееше и се движеше. „Излезиниите“, пише той в своите постични изписи, „ми влюче все по-нагоре“. Но „ако отворят и духовния си поглед, при изкачане нагоре, те много повече ще видят, разберат и преживеят.“

Другаде е въздухование на поет описва трудностите по планината. „Красно е човек да пътува по вода на планина. Просторът е широк Гледан напред, назад, бяло, бяло, нагоре. Въздухът е винаги свеж, често има вятър. Понякога облаци минават през нас и димаме мъгла. Понякога ги виждаме под себе си, как бърже менат облаци си, как са осветелито белни, ако ги грее напаво слънчето, как по виските върхове изпъкват в морето от пара като тайнствене нимфетини острови.“

И пътятъ разсъждава: „От духовна висота човек вижда отначало и мъгля, и облаци, и мрежи, когато му е препречен зорът към Слънцето на правдата. Огрен от това Слънце обаче вижда, че облацие са пътя, че въ зариват понякога това Слънце, но не в съзнанието си правичени от Него; То ги е създадо от моретата и другите води по земта. Така човек знае, че както физическото слънце поддържа живота на веществната наша зем, така и Слънцето на Правдата е създадо и крепи истинския вечен живот във вселената и в душните ни.“

„Вижда тогава и щедро е възлюбилевеца Давид се дими на тия тий неизказано арсени пладнево, по които се строи сеникната, израз на най-прости математически отношения. Още повече се дими на плана на цветята. Взирали аз сте в строежа на някое полско цвете? Не изпадно е казал Исус Христос: „Варете се и полските кринове, как растат; не се трудат, нито продаат; а казвам ви, че нито Соломон във всичката си слава не се е обляжал тий, както всеки един от тях“ (Мат. 6:28-29). Слънцето на правдата е създадо плана на това дивно творение.“ Уго как, на премудрия старей във философски идеи небесата проповедаваха славата на Бога.

Неговото възпитание и образование, богатата му езикова и богословска ерудиция се разкриваха едва при по-продължителен досет от Него. Зид крокото и смъртно лице близките му можеха да видят живите и умни очи и благия поглед на един премудър духовен отец и архиерей. Той говореше малко, скъпан нестеме думите си, а казаното винаги имаше висока стойност било като съвет или мнение в изследванията на Св. Синод. Така въ беше той до сетини си възлял. Негово Свещетство Българският Патриарх Максим си спомни за из-въредно дейното му участие в есенната сесия с полезно и компетентно мнение, наскоро след което тежката съречна болест преряза ринката на живота му.

Дадо Никодим беше бля орденъ човек, скромен, тих, приветен. Той беше като пълен дитис клас, който приимама с тайнната си с кротостта и мъдростта си. Друго беше да го срещнеш. От погледа му струаха личи не доброта. Изречената пъ думя възпяше ведрина в сърцето като следж било на предното утро. В беседа с него винаги и приятност, и поука, и полза; беше истинска наслада. Говорното знание, което красеше челото му, той бе поставя на нравствен и духовни коловоли, насочвае го по пътищата на добротата и любовта между хората. А езикът на любовта търси оповъ „нико служи за мир и взаимно наизидание“ (Римл. 14:19). Така въ беше и докониант митрополит — лееи миротворец в сърцето си, радетея за разбираемство и блага воля между хората.

Като богослов митрополит Никодим остави няколко съчинения. Годнини семинаристе се учат на християнска апологетика от неговия учебник, свещениците ползуваха и ползуват проповедническия му сборник и сванелските уроци, а в до днес се учат на вършен ред от изданиета през 1980 г. „Тиния“. В тези книги ясно излякха богословската му богата култура, проповедническо-

то му усърдно и отглаголно познаване на църковния богослужбени ред

По поръчение на Св. Синод митрополит Никодим е вземал плодотворно участие като водач на църковна делегация в много международни срещи и форуми. Успешно ръководил международните дела на св. на Църква. Той се разумът и верният ориентир в общоцърковните си дела. Добротата и чистотата му се проявява навсякъде. Затова той печелва принощелство и уважението на милиона във всички православни и никодимски криволе. Той беше обичан човек. Всекрадатно му служене на Бога с искрена обич

към човека и към родината ни зема б възнаградено с високи отличия от Св. Синод и от народното ни правителство.

Бог да прости многострадания и изтъкнат берахар на светата ни Църква и дългогодишен наш духовен наставник блаженсподобна митрополит Никодим! Вина да бъде светлата му памет! Амин!

▲ Синод по случай десет години от блажената кончина на Славненския митрополит Никодим, проповядва на 14 януари т. г. в катедралния храм „Св. Димитър“, гр. Сливен.

ОБЩИНСКИ ОТЕД

На 18 януари т. г. гостуващите в нашата страна Негово Превъзходителство г. Франсоа Митран, президент на Република Франция — придружен от министъра на външните работи г. Ролан Дюма — посетиха на синагогата палата Не-

СЛИВЕНСКИЯТ МИТРОПОЛИТ ГЕРВАСИЙ

Кръглата годишнина от рождението на Славненския митрополит Гервасий през изминалата 1888 г. е повод да си припомним жизнения път и всеотдавнашната родолюбива дейност на този забележителен берахар на родината ни Православна църква. Славовете Божие повелява да помислим за нашите наставници и да имаме пред очи живота ни (Евр. 13:7).

Според дадените биографични сведения (в „Църковен вестник“, бр. 8 и 9 от 1 май 1919 г.) за Славненския митрополит Гервасий след петовата кончина, той е роден в Габрово през 1838 г. Бил е кръстен с името Тенчо. Неговият баща бил починал 40 дни преди раждането му. Когато първеният шест години, починала и обикната му майка. Така кръглати сирак останал сам да се бори живота. Малкият Тенчо млада още трима братя и три сестри. Най-възрастният му брат Георги е бил монах в Света Гора, а вторият — станал домакин на къщата и дал малкия Тенчо да се учи при учителите Панкото Пеева и Илия Попов. След петгодишно учение той завършил курса за Габровското училище. Имал желание да продължи образованието си, но нямало кой да го издържа и заговори отишъл да учи селарския занаят. Отец Георги, макар и ядосан от родното място, наставил четириндесетгодишния Тенчо да продължи образованието си в гр. Цариград при учителят Никола Поповичев и Тодор Евтимов, където се учил и продължил в две години, след което заминал за Света Гора при своя брат в Хиландарския манастир. Там любознателният юноша изучил църковния ред и пенке. През м. март 1858 г. привел множество с името Гервасий. Елата година по-късно бил ръководител за феродичко и изпратен да учи в Свободенския манастирски център в Карен. През 1863 г. бил ръководител в иеромонашески чин, а през м. яан 1866 г. манастирският събор го удостоил с длъжността изповядник в Станимъра (днешния Асеноград). Очевидно, той се представил много добре на тази служба, защото през следващата година Пловдивската църковна община го избрала за изучавател в историческия Араповски манастир „Св. Валкиа Недела“. Иеромонах Гервасий ръководил манастира в продължение на шест години. Там той успял учениче, а като правял повече от 100 дена от околността. Някои от тях станали по-късно свещеници и учители. Но това време в Пловдивския епархийски и епархийски работил тибен революционни комитети. Техните организатори често посещавали манастира, който постепенно се превръщал в средина, където революционните дейтели намирали не само убежище и приют, но и сигурен полетен за популяне и тайни съветици. Тук излязъл духовник акадѝла дъза си и се подготвял за блажената високопатриотична дейност. Исторически документи сочат, че манастирът е бил посещаван от революционни Училищни — Васил Левски. В този манастир Георги Данчов направил портрет на Васил Левски. Той е един от най-популярните и хубави портрети на Аноста. Рисуван е от натура.

През м. януари 1873 г. в живота му настъпила голяма промяна, когато го извадил за ново служение „Богу и народу“. Но желанието на покаяния Пловдивската църковна община и в съгласие с членовете на църковно-учителския събор в Пловдив, български епископ Антим благоволел иеромонах Гервасий да бъде възведен в епископски сан като викарен епископ на Пловдивския митрополит. По същото време в Пловдив пребивавал Търновският митрополит Иларион — бележитият борец за църковна и политическа свобода на народния народ. Диакон берахар, Иларион и Панарет, заедно с викария епископ Серафим (по-късно митрополит Славненски) ръководили в епископски сан иеромонах Гервасий с титлата Левскиев епископ. Новоръководеният епископ останал на служба в Пловдивския митрополит в продължение на десет години. Този период съвпаднал с подготовката и избухването на Априлското въстание. При неговото

голямо Славненският български Патриарх Максим. На срещата присъствали Негово Превъзходителство Ловчанският митрополит Григорий, г. Любимир Попов, заместник-министър на външните работи, председател на Комитета по въпросите на Българската православна църква и на религиозните култури, Негово Превъзходителство главният секретар на Св. Синод Стобнянският епископ Кирил и други официални лица.

популяния пострадали тежко Пловдив и много селища от епархийската. Владик епископ — съветник на провинтени пещушани жестокости, е трябвало от едла отишан да изпита страха и арестуванията от озверената османска власт, а от друга — да подпомогне пострадали. Най-сериозно от вида фанариотипични в Пловдив пред османските власти, се побуждал народа към неподчинение, той бил заточен в Молдавския манастир „Св. Петка“, където останал около три месеца. След завършването си продължил голямото дело на митрополитския просветител архимандрит Методий Кусев, който събирал антични материали за жестоко то потушаване на въстанието и тежкото положение на народа в сярхийски и митрополитски епископ Гервасий изминало изпратил до църквата си, който тогава време е участвал в заседанията на Св. Синод при Българската епархия в Цариград. Този стария от неговата дейност се отнасяла тайна за османската власт и последната поискала от Екзарха да го отстраня от Пловдив. На 21 август 1877 г. Левскиевият епископ Гервасий отишъл за Цариград. Там му било възложено да събира помощи за издръжка на заточените българци. Епископ Гервасий останал в Цариград до долинването на Сан-Стефанския мирен договор, а след това е завърнал заедно с епархийския си архиерей в Пловдив. На 23 ноември 1883 г. починал Пловдивският митрополит Панарет и Екзархът възложил на епископ Гервасий управлението на Пловдивския митрополит.

След каноническия избор за митрополит на Пловдив, епископ Гервасий бил изпратен през 1886 г. да организира епархийските се след Съединението на Северна и Южна България духовни околини: Харманлийска, Тополовградска, Елховска и част от Симеоновградска седалището гр. Харманли. Тези околности той управлявал до м. август 1890 г., след което Св. Синод го изпратил за помощник на Славненския митрополит Серафим. През 1887 г. митрополит Серафим починал и епископ Гервасий останал временно да изпълнява длъжността на Сан-Стефанския мирен договор, а след това митрополитският събор е одобрил Левскиевия епископ да работи се надала на Левкиевия епископ Гервасий, който през март 1897 г. бил утвърден за Славненския митрополит. Като епархийски пасторепачалник той е развил многостранна и плодотворна дейност. Трябвало е да алува римените рани на свърхата от османските и фанариотипични на селищата на Черноморието. Полагал е усилия за подготвяне на яза за въставане в духовно служение. Под влияние на пробливи Славненският митрополит Серафим, той е изпитвал чувствата на дълбоко уважение към руските духовно-учителни институти. По негово предложение много младежки заварници средно и висше образование в Русия. Сам той обичал Русия и бил добър извещат там. Бил е член на Славненското дружество в София и същевременно негов ежегоден дарител. Също така той е бил повикан член и на Петербургското братовлюбиво дружество. А когато започнал строежът на сградите за Софийския духовни семинарии, Славненският митрополит Гервасий е подарил 10 000 лева!

Навършените сто и петдесет години от рождението на Славненския митрополит Гервасий ни задължават да разликнем новоназдравени страници от неговата биография. От кратките сведения дотук се разбира, че цялостен и пророчески е възпитание на православна църква. Серюзното начало блеще нещодадното итискомо популяне в манастира „Св. Валкиа Недела“ край Пловдив. По-късно, пог съществително в Пловдивския митрополит Панарет, той напълно се оформил като активен църковно-народен деятел от голямо значение.

Времето, когато е постъпил на служба в Пловдив е било исторически знаменително. Бавно, но сигурно се подготвяло разпадането на Османската империя. Избухнали въстания в Сърбия, Босна и Черноморието. Сведението за тях намерили живи отклик и в България. Възбужденото българско население не преставало под различни форми да се облича от злоупотребите и несправедливостта от османските власти. До Екзархата били изпратени непрекъснато сведения за целосното състояние. В изложениата

били повишени насилино, извршени от отговорни службеници илиа среду мртвото и беззаконно българско население. По това време Българската епархия е била самостоятелна официална институция, която открито защитавала българските интереси пред османската власт. Тазива сведения изтъква и от Пловдив. За тях се обяснява, че "... Епископ Герасий, известник на Царската в Пловдив, съобщава за битие и пакост...". За тези сведения е още известно, че била разположена от Съветски съветски съвет в месецията ноември 1876 г. на 20 януари 1876 г. в 1900 г.

По Декемврийския Съвет Герасий по онова време не е единствен отговорен службеник в Пловдивската митрополия. На служба там като протосиенда бил и архим. Методиј Кусев — голем родолюбив и жертвен деец в борбите за освобождање на България. По това време и даямата нависнал в зрялата възраст на четиридесетте. Така при Митрополията се оформила богата средна, която била готова за съдебните копания. Тока беззаконно среднее се измарило в IV революционен окръг. Пловдивският митрополит Максим, тогавашен яков и виеар в Митрополията, отбелязва напредно в българската си, че при подготовката на Априлското въстание е давал цетър Пловдива, на синархиското управление се били известни както участието на съществото в местните революционни комитети, така и размерите и формите на развиващата дейност. Вечно това е поставяла ръководителите на (отговори се въстане в съприкосновение с този негласен революционен център — Пловдивската митрополия. И не случайно Константин Величков отбелязва, че по време на бурната и критична 1876 г. за всички отговорни османски службеници е било зряло, в постовете на даямата архим. Кусев, при неговото избувване имал два мрътвици български нелегални и пловдивските представители на Църквата. Екзархите е било участито на съществото от градосте и селата на Пловдивската епархия начело с архим. Кирил, лон Грью Батсан и др. за които Захар Стоянов ише в своите "Зански", че съставите били убедени във вивата на ишеите представители на Църквата в Пловдив. "Митрополията и всички службеници в нея, — виече Константин Величков, — станата от първия момент, кога да бе известено, че е забуждено въстанието, предет на обща невяност и озлобление както от страна на турското население, така и от страна на властите...".

Очевидно османската власт е разполагала със ситуационни данни за участието на аутомостите в Априлското въстание. При жестоко му потушаване била припряка кривата на свадни български дъщерии и синове. Загивал вод удирите на османски ятагани, верни чеда на Пловдивската епархия от синамата Батан, Перуница, Панагюриште, Коприница и още в десетки населени места. Нищо не е могло да остана живот, тъй като сведенията за вътрешното не намирават път навн България, поради взетите предосторожности мерци от османските власти. Онова, което требвало да узине сведения за озлобеленост и разврата България е могло да стигне само по тайни пътища. По това време Пловдивската митрополия се превърнала в средина за събиране на достоверни сведения за камената и покарната в Средногория и Родопите. В тази коловозта, но и уязвова сиваа дейност, започната открито от протосиенда архим. Методиј Кусев, дейно се изключил и икарният епископ Герасий. Първите сведения за жестоко потушаване на въстанието били пренесени в Българската Епархия в Цариград. Това станало на 16 май 1876 г., когато Пловдивската митрополия Цанарет бил извикан служебно в Цариград. Како шире придредител архим. Методиј Кусев велее със себе си събиране сведения.

В Пловдив епископ Герасий сам провалявал опасното дело. Заванея документи и отчетливи по-късно спомени отиват дейността му на будни и жертвен деец. Събиране сведения той редовно извършвал чрез чуждилица на Австрийското пощенско писанство в Пловдив до Цариграда в Цариград. Подозително в града било издано в Цариград. Борот за освобождението били голямо. "Деня, нелта и старит от опожарените селциа проседи на пловдивските улични голи и бием...". В три писма от 21 май, 18 и 11 юни (1876 г.) до епископския артизер епископ Герасий предава порекнатите израния на народните страдания. Митрополит Цанарет вистоя през Екзархията тези писма да се съобщат на властите чрез такрив или впросто да се пренесат на турския и да се предадат. С други три писма от 11, 13 и 28 юни епископ Герасий дава нова сведения, които митрополит Цанарет съобщил в общото събиране на Сиода и Сиена...".

С доклада до Петербург, велеч Н. Черкасцев до Николай Гурч от 26 юни 1876 г. като изтъква, че сарваната на българския народ се усилват със актии ден, обяснява: "... Внеза българският митрополит (отпаса се за епископ Герасий), като ми избор вични народни страдания, убийства, незаконни ареети, окръжители и разрушени храмове, с влал ме молеше да слижа пред краката на господаря-император молитбе, които българите със съзия ду откарват, да се тропне от участи им и да се застыли за тях...".

За тази му дейност в полза на българския народ османските власти не се пожелавали да предприемат никакакви мерци. На това силен доклада е следващо изречение: "Борот за освобождението били голямо и на цял, който беззаконно беше за мене известно, че властите арестували и Негово Боголюбие Епископ Герасий...".

Како архим. М. Кусев в Цариград, така и икарният епископ Герасий в Пловдив отряно се изключил в защита на българските интереси пред форум на Цариградската посланска конференция от декември 1876 г. В Пловдив пристигнал от Цариград

др. Стоян Чомаков, който бил изпратен до вътрешните на града със задача да изречи ишемо верноподданничеството на вътрешни и ввред в Пловдив чрез следващия адрес, като заяви, че поведомствените българя нимаи нужда от реформи, какито предвиждаа конференцията. От страх пловдивцичии вивисаа документа. Това възбудило властите и те решиха да се противопоставят и да изкарват друг документ до самата конференция. Геном сивина проекта на империалресора до конференцията на френски, Епископ Герасий, Геном, Н. Гердикови и П. В. Горбилов разискала неговото съдържание, и го одобрила. Събрани били тайно и бери извадното се може ишече воплиси и П. Горбилов представил адреса в Цариград на лора Солембон. По-нататъшната събна по този адрес не е известна.

Напредате валии данни до Екзархиското управление в Цариград били използвани от специалната комисия при Екзархията под председателството на архим. Методиј Кусев със съдействието на отговорни лица от ръководството на Роберт Кудеж. Те се премеджали и изпратили първо до екархиските делегати на Запад и до вични общественици, редактори и пр. Известно е, че имено тези сведения доирисаа много за пробуждането на западоевропейската съвест и подготовката сеговното обществено мнение в кола на българския народ и неговите сива-вличия ишакли.

Образът на Славянския митрополит Герасий се откроява пред нас с величното на жертвен патриот и голем закриван на населението в Пловдивска епархия в най-критичните моменти след Априлското въстание. Неговата жертвена готовност в защита на българския народ е съперствала напор за възбуждане и богат пример за народна слава.

Във в. "Славянски вестник" (бр. 8 и 9) май 1919 г.) четем за него следното: "Поклонник се отнашаване със своето горено родолюбие, със своата самопожертвувателност и своата блага душа, отличива по страданията и по нуждите на народа. Той беше дълбоко убеен славянофи и поддръжката на идеята за славянска взаимност, която той поставяше въз основа на християнска любов и братство в като такав бе член на Славянското дружество в България още от началото на сивазианото му...". За своите благодеяния в полза на народното просвещение, той е замислен между другото: на илюстрата просвета. Неестествен и и-белен път, в който беше тласаната нашето Отечество, по време на последните братобийствени войни, неистинско, което силенга нашия народ капоселва — всичко това се отразяване в неговата душа, че той не молеше да сдръжж съизте си, колчем се отварише въпрос за сеговното положение на България в политическо и религиозно-правствено отношение. И както много право казва негов биограф: "Той, който е такава самоотвержене се боя с потиснителни турци, като вично не жалеше и недрж за поидителното на народа, се хлосеше да понесе това наше политическо и духовно падение. И тъй умрял с отворени очи на България, раздал всичкоото си състояние на бедни и нуждаещи се, иржиче, оставил на своите приятели и на поповеното елво добро име и един отменен пример си в своя живот и със своите дела...".

Да си спомниме и поити и благоуханство църковно-патриотично чувство за безгителни перарх и неговите родолюбива сива-вличия и да ги палеме пред очи като пример за сиважение Църкви и Отечество на волю.

Мир за прахте му!

БЪЛГАРИ:

1. Църковен вестник, к. май 1919 г., бр. 3 и 9; — 2. Пловдивски митрополит Кирил, Епарх. Аглич (1816—1868 г.), София, 1956 г., с. 698; — 3. Константин Величков, Чистие вичкуе — спомени, т. IV, София, 1926 г., с. 116; — 4. Пловдивски митрополит Кирил, Цанарет Пловдивска митрополия (1795—1863). По проговките на Симеоня славу, изед. 240/25. V. 1876 г., изед. 245/15. VI. 1876 г., изед. 246/16. VI. 1876 г.; — 5. Пловдивски митрополит Кирил, ист. свит., Из проговките на Симеоня славу, изед. 248/21. VI, и 251/16. VI. 1876 г., с. 361; — 6. В Сборни документи т. I, издание на Народната библиотека, София, 1904 г., с. 520; — 7. Пис. Еп. Геном, Съсвещи на гордите си борби и любови, София, 1916 г., с. 67; — 8. Пис. Еп. Геном, Визелна дописка, София, 1895 г., с. 24 и 25; — 9. Църковен вестник, к. май 1919 г., бр. 3 и 9; с. 69.

Медо АЛЕКСАНДРОВ

ПРАВОСЛАВНА ЕТИКА

ЖИВОТ В ОБШИНЕ

Човекът като неспонтанно същество е ограничен в своата тварност (свободност, създаденост), във времето и пространството, в материална измерената на битието, в обществена и културна среда. Първуд грехопадението е загубил много от първичните дарове на своата божьскададеност, неговите творчески възможности намалявал. Той вилка ишеата вече не непосредствено, чрез единството на духа, на душата и тялото, а опосредствено — предлично чрез телесните сетива. Вселената вече не е дармония с го. Тя се прерива във враждебне нече свят. И

вместо да заема в нея господстващо положение, той често пъти се оказва нейн пленник, тъй като е органическа част от материалната действителност. В светлината на съвременните научни достижения нейните дълбини и размери го потискат, а поинвога дълъгав и ужас от стегнатата на космическата безкрайност. Човекът опознава Вселената по външен, механистичен, а не по духовен, непосредствен път. Така за него тя се оказва почти неопознаваема от тази гледна точка. Гигантските размери на всенмирния му самостоятелно на обстоителството каква неizmрима област на действителност е била подготовката от Бога за венеща на творението — човека — ако той не бе подалостен на последците от първородния грях. Област, която би била достъпна за първичните му творчески възможности, основани на способността за цялостно вънрешване на действителността — едновременно глбоко проникване в същността и пълноценно обхващане на нейните форми.

Един от най-характерните му обуславяващи особености, които особено силно се проявяват след грехопадението са: отдалечеността от Бога и съществува, проигнорирани от факта, че той е сътворен и е създаден. При райското обитание на човека с Бога творчеството се осъзнава, но тя не му тежи. Човекът тържи наравно с Бога (Бит. гл. 3), техните отношения са като на син и баща. Но след грехопадението човекът, зледо с отдалечеността си от Бога, все по-белезено чувства своята тираност като „прах и пепел“ (Бит. 18-27) и обусловеност. Между Божията същност и човека остава онтологическото разделение на създадението, която буквално означава: битието на всеки човек е детерминирано. Човекът няма възможност извънлю да свободни себе си от „прелудата“, от „същността“ си, това, което изрочително от биологическите, социалните, обществено-икономическите и други закони. Но всежivotворният Създателят, поради любовта си към човешките ни дела възможност да се утвърди творчеството, показва ни пътя за спасение чрез жертвата на Своя Единороден Син Исус Христос. В това отношение богосъздадението прелюлага неизмерими възможности по пътя към съвършенството.

Човекът в ежедневното си съществуване приема обусловеността на възникващата му действителност като неизменна даденост. Затова той се стреми да я прелюде, обаче механистично, а не цялостно, т. е. той отегателна видими, резултата, съществено, а не приемливо.

В човешкото съществуване особено място заемат такива обуславяващи фактори като време и място на раждане, възраст, националност и други. Те предпрелюде да го леко стесняват в своя живот на отдалечеността от Бога и от своята същност. Погледът на човека често пъти водят до абсолютизиране на относителни дадености без универсален характер и хуманистична заимчивост и оттам до опити за издигането им като образци и мярка за другите. Съществува на такова разбиране са идеите за национални и расови изключителности (германските и всеки друг национални, цинизма, робският институт пред миланите иковете в Северна и Латинска Америка, расовата теория в ЮАР), за превъзходството на мъжа над жената, феминистичните теории и много други.

Светът по своята същност е многообразен. Всяко нещо е единствено само по себе си и поради това немо само по себе са. Това означава място и прелюдезначение във веригата на животна, в веригата на немиността. Многобройно, което е богатство на битието, се оценява с различни субективни измерения на човешкото съзнание, т. е. според своята полезност или изпольност за човека в земни план. Светът се утвъртизира и дожда, това избуява потребителско отношение към материалните блага за сметка на духовните. Губя се моната прелюда за мястото на отделни реални от действителността. Те се откъсват от нея и започват да се използват за собствена измяна и стават автономни. Така човекът в много случаи извършвава изпольност на Бога род и място да изпольност в близостта на Бога, той руни. Примери за това в днешния свят към в робство, замърсяването на околната среда и изпольностите на научнотехническия напредък във вреда на човека са красноречиви примери.

Но още по-съдобно е тогава, когато човекът попада така и сиромо себелюбно си. Пренебрежени за социално, класово, национално и каквото и да е друго прелюде, изразено от отделни индивиди, са признаци за непълно личностно самознание, за липса на лично съвършенство и духовен ръст.

Сиромо съвършенството учение делят човещи са равни пред Бога. Те са равни по своята творителност, но в обществено-икономически контекст те са равни един спрямо друг. Това неравност на един спрямо други не е предпрелюдено от Бога, но то пронително от греха и се проявява в обществена обусловеност на всеки. Но то от своя страна става източник, от който блика стремеж към освобождението от греха и единение с Бога, за да получи всеки това, към което се стреми. Неравностното на такъв начин е причина за стремеж към съвършенство, към борба за богоподобие. Но стремежът към съвършенстване, който Христос благовести на последователите си, е по-различен от този на други учения, в които липсва изпольност, предпрелюда през всички вътрешно осъзнате е единение с Нев.

Твърде често, когато човек срещне друг човек, иска или не иска, подсъзнателно или съзнателно, в сърцето си, дава оценка на другия въз основа на предпрелюдено определена нагласа спрямо него. Тя се гради и обуславя в зависимост от това, дали другата личност е от друг пол, от друго място, националност, религиозна и идеологическа принадлежност. Спрямо тези признаци се подложда е предпрелюдено стереотипно поведение.

Тези качества на отделната личност са вторични, но те са,

които я различават от другите и я правят, с които личностите се сблъскват помежду си в ежедневния живот, в обществото. Общото, първичното и централното в личностите обаче е тяхното богоподобие: образът Божий, вложен в тях. И често пъти хората без да предпрелюде вторичните дадености, от които са обусловени се сблъскват само за цел, прелюдават им неправилно значение, приемат ги за основни белези на носителите им и оттам правят обуславяващи изводи за всичко относно личността им. Така например, ако изводът за другата личност се гради върху национален белег, тя се характеризира и обуславя в една чисто предпрелюдетелна прелюда относно нейните национални особености. Върху тази основа могат да възникнат различни националистически учения.

Ако това извод се гради върху половия белег, тогава се поряждат учения за мъжката или женската изключителност. Ако той се основава върху социалното положение, тогава се поряждат учения за общинното, които често водят до оправдаване на несправедливи обществени системи и до стремеж към постоянно запазване на социалното „статус“; в това направление може да се заброча много.

Когато отделните личности възприемат някои от тези крайни изводи в обществено с друго, много е вероятно те да не се разберат. Те могат да си останат несприемими, тъй като всеки тържи на своята изключителност. Тези са състояние показва, не по-добно обитие между хората да прелюде по нормални реални. Вместо да приемат взаимно осъзнателна и взаимно обхващане чрез дълбоко живот — то значи разпознаване и вярства за християнското съществуване такова обществено противоречие на Божията воля, тъй като е в противоречие с най-висшето обитие, — това междо яниата на Св. Троица, което е обитие на абсолютната любов. И поради богоподобие на, на човека е вменено да се стреми и да върви по възможностия път на такова съвършенство.

В тази връзка християнското учение за богосъздадението на човека разбира значението на любов, по-добро качество на обществено между хората, като указва и за усъвършенстването на личността, за качеството и става на живот и в обществото. Християнският вариант, че това се прелюдеват всички вторични дадености на човека живот — то значи разпознаване и вярства за християнското съществуване такова обществено противоречие на Божията воля, тъй като е в противоречие с най-висшето обитие, — това междо яниата на Св. Троица, което е обитие на абсолютната любов. И поради богоподобие на, на човека е вменено да се стреми и да върви по възможностия път на такова съвършенство.

В тази връзка християнското учение за богосъздадението на човека разбира значението на любов, по-добро качество на обществено между хората, като указва и за усъвършенстването на личността, за качеството и става на живот и в обществото. Християнският вариант, че това се прелюдеват всички вторични дадености на човека живот — то значи разпознаване и вярства за християнското съществуване такова обществено противоречие на Божията воля, тъй като е в противоречие с най-висшето обитие, — това междо яниата на Св. Троица, което е обитие на абсолютната любов. И поради богоподобие на, на човека е вменено да се стреми и да върви по възможностия път на такова съвършенство.

Този процес е неотделим от осъществяването на Царството Божие. То не настъпва след издигането на свят. Св. Христос си оми, че съществува е се състъпва на земята, те са в нас (Лука 17:21) и прелюдеват когато ги възникване с Благата на добродетелите в ежедневния живот: когато ходим, работим, разговаряме, в семейството и извън него. Царството Божие е „правда и мир и радост в Снегата Духа“ (Рим. 14:17). То е, което като завикане обществото може да излекува и лекува „болестите“ на века. То е състояние на кой-вид, по-висша степен на битие, то предпрелюдеващо индивидуални и социални, „обществени и личностни различия, запшто е живот в Бога. Няма вече изудни, ни сили; няма роб, ни свободни; няма „позвож“ код, ни денски; запшто всички живят в единство с Христом. (Иван. 1:12; 2:28).

Истинско, възрочително и пълно живене в съвършенството е обитието в Царството Божие живот на християните, мъжът на приемането на тялото и на кръста Господни. Това е мигът, когато той християнстват се съединява и приема в себе си Бога, и когато и той става едно с Бога. Тогава християнстват достигна възможната изпольност на човешкото същество (в зависимост, разбира се от неговата възраст и

духовно нарастване), защото той се съединява с Превъзнесен Логос, с Адапта (изобразен) на самия човек — Господа Исуса Христа. Тук става тайнственото съединение не само между човека и Бога, но и между сътворното и Абсолютното, между грешното човешко естество и одухотвореното и превъзнесеното материално естество: живот и виноно — в даля и връх Христови. И разбира се, чрез приемането на св. Таини човекът влиза в общение не само с Бога, но и с близките си и особено с тези, които също като него приемат талото и кръста Христови (Лука 22:29—20). И това общение, което върховно се изразява в храма, след литургията, извън храма, постоянно се повтаря чрез действото на престопащата сила, което е получено в храма, при общението с другите хора във вседневния живот, във взаимното понасяне на тежестите един на други (Гал. 6:2). Това е така наречената литургия след литургията; т. е. общението с Бога, което във възможната дължина е изцяло в храма, но се пренася и извън храма, в общението между хората и в обществото.

В св. Евангелие обаче не е дадена и разкрита само мистичната страна на общението, но е посочена също така и неговата социална страна. А тя се изразява преди всичко в служението на близките и обществото. Служението един на други е върховна изва на общението и социален план. Сам Господ Исус Христос дава пример за това. Когато учениците Му Го питат, кой ще бъде по-голям в Царството Божие. Той иска от тях те да не бъдат като „значителите“, т. е. да господаруват един на други посредством силата на властта, а посредством жертвеността на служението: „Знаете, че князете на народите господаруват над тях, и великожите властвуват върху им, между вас обаче няма да бъде тъй, но който иска асмука да се даде големият, нека ви бъде слуга: както Син Човешки не дойде, за да Му служат, но да послужи и да даде душата Си откуп за мнозина“ (Мат. 20:25—28; Марк. 10:42—45; Лука 22:26—27). Своите души Исус повторява нагадещо и тогава, когато измина поисте на учениците Си (Иван 13:5). Обикновено на Изток това е било задължение на робите. Те са измивали краката на гостите, които пристигат потни, пращни и изморяени от дългия път. Този символ и пример на служение е затънен в Църквата през вековете. Той свидетелствува за силата на първоначалното християнско самосъзнание за общение чрез служение.

Но за да не бъде това служение формално, в тежест, то трябва да бъде възпитано от силата на християнската любов. Само посредством дара на любовта, която гледа през опите на живота в Бога, човекът придобива възможността да се издигне над материалната около себе си, да разкъса оковите на обусловеността и влезе на крилете на духа, особено от веригите за пространствено-временните категории да види тогичните измерения на реалността и по такъв начин да разотвори от една страна — временните и пространствените, а от друга — вечните и съвръшени. Любовта предизвиква най-висшата и съвършена форма на общение.

По такъв начин именно тогава животът придобива истинския си смисъл, а не е само просто съществуване. Само тогава човекът може да влезе на плещите си трудностите и отговорностите на общението, които се стоварват върху им в заобиклящата го свят.

Димитър МАРИНОВ

БЪЛГАРСКИ ХРАМОВЕ

ЦЪРКВАТА «РОЖДЕСТВО НА ПРЕСВЕТА БОГОРОДИЦА» В С. ЯВОРОВО, ПЛОВДИВСКА ОБЛАСТ

Църквата «Рождество на Пресвета Богородица» в с. Яворово, Пловдивска област, е построена в 1857 г. и осветена на 7 юли следващата година. При разкопчаване на основите е открита по-старата малка църквица, която днес се намира под новото и сестрината църква. В нея се слеза по каменна стълба. Самата църква е построена на издигната площадка, тъй като при откриването на основите близнала много вода. Основите били поставени върху борни скари и изляпи. По план тя е трикорабна базилика.

Неин строител е майстор Георги Хаджийски, родом от с. Косово, сегашното име на с. Шейтамово в бившата Асеновградска околия. Този майстор е строил и други църкви. Построил е и църквата в с. Хубица, Скопийски окръг. Уста Георги е строил и много къщи в Родопите.

Църквата има основните три разделения — оттар, средна част и притвор. Над притвора е галерията (базила). Църквата е построена от камък, а трите сета на покривната конструкция са обшивани с бигор. Позрната е с каменна изом без кулони. В нея се влиза през две врати — северна и западна. От западната страна и част от северната е построена аркава върху дървени колоди с орнаменти по стените.

Използват се дървен бей реба. Върху средната му част е издигнат голям художествено изработен крест. От двете му страни са закрепени висящи от времеште, свързани с Христовите страдания — факели, копие, брадва, стълба, копие с избухна

гъба, даже е изрязано и изобразението на петел. Всичко това е съчетано хармонично и има издигнато по красотата вид.

Църквите днери са красиво резбани. Валишкият троп е обикновен, дървен, солмидо направен. Особено красива е амонит, резбован с лещеница от растителни орнаменти. Както на амонит, така и на църквите днери, основата е боядисана зелено, а орнаментите са позлатени. Кой е майсторът на резбарските работи не е известно, но е бил човек с разбиране и вкус.

Стенописи по страничните стени няма. Стенописи са свободни. В средния свод обаче са изрисувани десетте ангелски чинове, а на дългите над колоните — единственият силен, оригинален по художествено изпълнение. В извивката на оттарната аркада е живописаната Пресвета Богородица с Богомладенца, както и св. Огня — анигурски. В северната част на оттарата е изобразен св. архидякон Стефан. Посочените стенописи не са работа на доморасъл художник, а на такъв с дарование и овитна ръка. Стенописи има и под арката над северните врати. Там са представени четирима старозаветни персонажи — Иаков, Мойсей, Давид и Соломон с висящата им и съответните текстове върху разгънатите им свитъци, които държат.

Оттарни днери на храма «Рождество на Пресвета Богородица», с. Яворово, Пловдивска област.

Оттарните икони са художествено изработени, със свежи цветове и добре запазени. Автор на иконите и стенописите е художник от Одрин — Невкол Одринска (Одринчанин). Освен оттарните икони, има и по-стари и добре запазени икони, датирани от преди строеня на сестрината църква.

Необходимо е да поясним, че преди построяването на църквата «Рождество на Пресвета Богородица», селището се характеризира по-старата църква «Св. Димитър» в двора на училището. Тя е строена вероятно през XVI в. и представлява архитектурна мимикрия — бее явнически вид на църква, само слабо извадената аркада показва, че това е малка църквица. В тази църквица се открива два реда старинни икони, макар и опущени. Някои от тях са добре запазени. Две от тях са от 1735 и 1752 година. В нея бе запазена и част от фреска с образа на св. Атанасий, както и някои орнаменти.

Най-старата икона, за която се предполага, че е намерена в подземната църквица, е тази, която се смята за храмава, облечена в сребърна ризница. Сгга е поставена в специална рамка до една от колоните в църквата. Иконата е чудотворна.

Запазени са и други старини — водосветен крест, както и две сдигани за ръсене с розова вода. В църквата се съхраняват и гръцки богослужебни книги, между които три от 1850 г., служебни от 1858 г. и едни икони от 1863 година. Освен тях има и стари печатни църковно-славянски трибунци от времето преди построяването на църквата. До днес църквата се е вляла и често на гръцки е възможност не може да се каже! Най-вероятно тази практика да е продължила до края на шестото десетилетие на миналия век!

За място на селото има различни мнения. Точното име не е Яворово, а Яворво. То не е свързано нито с дървото явор, нито с името на Яворов. В уста-а на Бачковския манастир, издаден от основателя му през XI в., селото е отбелязано като владение на манастира-игои и е означено с икото «Дявола». Отгук

правилно да се нарича Ялароа.

Построването на църквата и свързано с едно предание, което е речено в атеистичната книга на църквата. Селото е често българско. Във фермана за уреждане на българската екариhia от 1870 г., то е отбелязано като екарихийско село.

Тези сведения съм научил от баща си, който е служил 36 години в тази църква, погледат през 1913 г., а също така и от разпитване на стареи хора, които покатат строежа на църквата, и от лични проучвания.

Имяном Борис ПОХРАЛАМАНВЕР

СЪБИТИЯ И ДОКУМЕНТИ

ИЗ ИСТОРИЧЕСКИ БЕЛЕЖНИКЪ ЗА ПОТУРЧВАНЕТО НА РОГОДСКИТЕ БЪЛГАРИ

Когато се качи на престола втори път, султан Мустафа през 1622 г. издаде заповед да се разсат млади момчета от Крътогурето, които да отидат в Цариград, да се учат за турски ходжи и след като се научат, да се върнат обратно в родните села. Когато дойде заповедта, големо изтождане настана сред населението, но знамене какво да се прави, защото всяка възможност за отбрана бе отнета. Много момчета събраха, много родители се разплакаха. В Долно Райково имаше един дядо — Смилян и жена му баба Динява. Те имаша всичко две деца — Милин и Милица. Момчето взега турците и го изпратиха в Цариград, а момиченцето порасна и става прочута хубавица. Един ден, след много години, Милин се върна като турски ходжа с чалма на главата и се отпрати за бащината си къща, но баща му не го прие, макар че много години биха плакали за него. А сестра му Милица, която го видя, позна го и силно се разплака, хвърли се към него, прегърна го, почна да го целува и много умно да нарежда братски думи, да възбуди братски обич и майчина любов. Той се разплакува, покръпи се сърцето му и каза: „Отрочам се вече от турската вяра“, взе една баща си и майка си и хубавата Милина. Всякава страх излезе от него, готов да даде и живота си, като се отрече от турската вяра. Сваля чалмата от Милин, откъсна я с краката си и влезе в къща.

Този трогателен случай бе за християните голяма радост, а за турците голяма скръб. Оне на другия ден дойдоха разяврани турци, хванаха Милина, разпнатата го върво и се откача, и той излязъл това категорически. Тогата по най-бесток начин го убиха пред къщата на баща му, а Милина хванаха и я заведоха в Смилян да я праят мъжава казна. Но какво стана? От селото се събраха много млади буйни момци, начело с дядо Смилян, отиднаха хубавата Милина, откъсна я от турците, избяга тя, а те хванаха гората и станала върши хайкутия и де го оръещика турци, вие го убиха.

Село Голямо Райково, 9 май 1838 г.

II.

1. В 1664 г. в мезеует и извърта годината от нарушаването на султана Мехмед IV, издаде заповед да се потуричат българите в Крътогурето.

2. С оная и нок турците устана и потуричаха населението в следните села: Вилово (Каришлък), Смолян (Смилян), Угурово (Влахово), Била река, Подиш, Виллово (Палас), а една малка част от населението в селата Езерово (Панкжалъкъ), Лебонидово (Даръджер). А селата Райково Устово, Горно и Долно Руеново (Дорно и Долно Дерешлък), Куталово (Карадулюк), Петково, Очипово (Чокъзиево), Леново (Леново-чело), Пенсера Осиково (Алаши-джер), останаха голяма отпор на насилствените турци и останаха изоста си.

3. През промоста на 1705 година, в нарушаването на султана Махмуд IV, много турци от Анадол, под закрилата на сивата турска власт, се настаниха във царед в крайорекските селища Солиния и Кашкия, а оттам и във вътрешността, където селата, разположени в южните склонове на Родопи. С големия ярост и злоба те заведоха селата: Габрово, Кръстополе (Евниво), Ксантиско, Осиково (Исворен), Ивнен, Славново (Мустафачево), Бук, Буково, Лесково, Лешен, Белов, Жиршов, Перуново (Алтъла), Ивнен (Шаян), Ирница (Даровасъ), Пашоен (Алтъла), Ботничево (Бенничино), Савеница и Смолян (Смилян).

Дошлите турци се потлиаха с големи права. Те се настаниха во християнските къщи, гонеха християнското население, усюваха имота му и заробваха деца и девичи. Мнозина непокорни избяга, а други избягаха в горите.

Голямо нещастие сродета това население. Беше голяма скръб, плач и псалъ. Никой обаче не им помогна. Населението остана голямо сиротина, но турската власт помагаше на пришълците.

Най-сетне, след лота борба, пришълците турци се настаниха, разрушиха черквите, заличаха всичко християнско, построиха джамии и мезети.

Горите се изпалчиха с бяло българско население.

Но след това ако дойде друго, не по-малко: лота зима, която заваря населението без подпол, без дрезех, без храна. Много мъже, жени и деца наизведоха от студ, без да има кой да ги погребне.

От изтвестване селата Осиково (Исворен), Славново (Мустафачево), Ивнен, Ивнен (Шаян), Грешка мохамеданството.

А жителите от селата Габрово и Кръстополе (Евниво) во друго лото с юпачика борба и с помощта на техния приятел Али ага Житковски заеха обратно селата си, настаниха се отново в тях и изпиха турците, които заминаха към Смолян (Смилян). Не смолянците не оставиха да се смесят с тях дошлите анадолци.

Тогата около Смолян бяха останали доста християнски семейства. Но докато дойдоха анадолците, те се преселиха в Очипово (Чокъзиево).

Така прочутият християнски център Смолян, създаден на Смолянския епископ, тогата става чисто мохамеданско село.

3. През 1720 година, в нарушаването на султана Ахмед III, в горната мохала на с. Райково живееше един турчин от Анадол, но име Селим ходжа. Той се ползуваше с голямо доверие пред султана. В едно доносение до него той му съобща, че райковци не си върви летуват изодани и востонно се бутуват, безпокойт властта и пречат на мохамеданството на рождоското население. Тогата султанта отпозвола да се наказат непокорните селища. Селим ходжа използва това нареждане, та повика около 200 души по-видни райковци на площада на селото и ги покани, за да смислят случая на султана, да приемат мохамеданска вяра, като в противен случай ги заплаши със смърт. Райковските първещи укорито отблъсваха всички увещания да се потуричат, като заявиха, че на никаква цена няма да се откажат от своята вяра. Тогата, по даден знак, за-българиха ги турци се хвърлиха върху тях и ги избиха до смърт.

Това стана на 8 юний 1720 година.

Със това избиването на видните райковски българи Селим ходжа искаше да сплати населението на Райково и това в околните села, което се противеше укорито и не искаше да приеме мохамеданството.

Оселил, ивск и яван се посеще из селото. Населението изтърпна, но не се уплаши от това ново турско злоудение. Мъченическата смърт на неговите съседни му даде по-голяма вяра в Бога и по-голям курож за борба с турците, за запазване на вярата и българския език.

Турповете на зверски убийства българи бяха хвърлени в дола бяно до „Кавици“.

Това безчеловечно и с подлост извършено престъпление над Крътогурските българи възбуди у мнози желание за отмъщение. И чакане се етоло време за това.

Един нечужд ден, на втория ден след Голяма Богородица, откъм местността Кравяска мачка се задалоха и влязоха в Райково много въоръжени българи начело с войводите: Мирчо войвода — от Райково, Добряк войвода — от Езерово, Димо войвода — от Устово, Стоян войвода — от Очипово, Вълка войвода — от Пенсера, Веико войвода — от Леново, Витан войвода — от Куталово, Чело войвода — от Петково, и Дери войвода — от Белово. Те заобиколиха джамията и завикаха Селим ходжа и всички турци, монени се в него. Ходжата жия набохота на кол, който поставиха на същото място, който-бже избия райковските българи, а турците изскача.

Властта не посми да преследва бутоничните, а мълчавно изпелна това отмъщение на юначите българи.

След това турците не се осмелиха да преследват българското население.

4. На 8 юний 1720 година, в деня на пленето над райковските изрешени биеше обещан в писмата „Поаяне“ въоръжният съветник от с. Езерово Чернопалк Вардана Стеногорски.

5. Тогата стана на 14 юний 1736 година при нарушаването на султана Кадим III.

Селим Стуров Дойчино от с. Устово, баща на четри малки деца, трима, ядени на нок, за с. Езерово. Но минаваше през Райково той не сласе от колзи си, нито това праеха всички, които избуваха по той път, на около 600 курчи от който се пазираше контакт на джербет Салих ага. Той се доклади от тая смелост поствяла на Калана. Агата заповед да себменете си да язовит непокорни българи и да го обсеят. Себмените настаниха компания, повърнаха го в Райково и го обсекаха на едно дърво на вазара.

III.

В нарушаването на Мохамед IV, през месец юни 1661 година¹⁴, когато стана странното и с насилно мохамеданяване на българите в областта около Смолян, турците направиха много пакости. От жителите едни мохамеданциха, а други избяга, а трети избягаха из горите. Турците изгориха църквата „Св. Св. Анастасия Петър и Павел“, митрополията и богородското училище. Всички князи и помагала унивоиха, а сиромашностите разграбиха.

Турците понесха да заловят епископа Висарiona, но той с голяма група българи през една нок успя да избяга и се настани в Райково. Там бяха насрещни пръвещите и много българи от околните села.

Израодът като викаше, че между него се намيرا духоният му водач епископ Висарion Смиленски, окуриха се, сласе се за цела борба с турците и укорито брашеше вярата си. Така той за-

дават от помохамеданските околности на от Райково село и самото Райково.

При помохамеданчването на Смолен и областта му, както казахме, турците избиха много мъже, жени и деца, които не склониха да приемат мохамеданската вяра. Много вдовици и малолетни сирачета от двата поља, които не можаха да напуснат в Райково, бяха принудени да избягат из горите, вземемозени от глад и за см. Много от тях бяха застигнати от турските орди и подложени на най-мръсни действия, които може да извърши само погнатиелт в мръсно невежество турчин. Тях мръсни действия не мога да ги опиша — телесните им се сващадат. Но ще настъпят следни дни и за това извънредно българско племе. Нека то го знае до къква безправностен е паднал завоевателът-турчин и каква варварска явря е разпространявал.

Епископ Висарий Смолянски преселил в с. Райково една година. Турците обаче гурнеях стодено време да го погубят, та да няма кой да поддържа ботрически дух на българите, защото те бяха отпаднали духом от сполетяващото ги зло. Помощ им не идваше от никде другде и само епископ Висарий ги укрепиваше във верата и вярдахата, че това зло ще мине и ще настъпят пак добри дни.

В ранно утро, на 29 юни 1662 г. в Висарий Смолянски бе турпнал придружен от 10 души теологаните всички на коне и добре въоръжени, от Долно Езерово за Горно Езерово. Но ненадежно между къщата на Ревача и воедешата на Суруто, в долината излезе голяма въоръжена чета от турци и потурциани.

След голяма и ярваща бой започна явя епископа и неговите теологаните: Михаил Гулявца, Гого Сузарски, Найдан Гривански, Дето Ругачки, Вельо Менарч, Сграха Бойшев, Грудю Грънчовски, Вълко Галадзев, Стойко Мирновски и Райво Рав. Турците ги обезоръжиха, върнаха им ръцете отзад и бързо ги отведоха към Смолян, за да не би да ги застигне християнска чета, да ги освободи и да го си отмъсти.

В Смолян, по заповед на владетя, във-първо с добро и кротко се помисли да убеди епископ Висарий да откупи живота си с пената на приемане на мохамеданската вяра, пожеже сматга, че акои той се отказал на това, много скоро и останалите български християни безброжно ще последват примера му. На отпращане увещания епископът отговори: "Човек, който има любов към божествената истина, е непоколебим във верата си; смъртта ми ще ме направи безсмъртен пред Бога."

Тогав турците го съблочно съвесен тог, почнаха да го шинат по тълпата с нарочно приготвени каменци, които откъсваха парчета къва месо от тълпата му. Епископ Висарий изтърпя тях адеки мъчнотии без да мрътне и без да измислел. Крвав ричещ от тълпата на тоя мъченик. След това най-невежеството го биха с железни връчки по тълпата, докато епископът падна на месецет. След като се свесил, турците го мушкаха с ножове и режеха късове от тълпата му, турпна на глава му нажеждана простреля и се гавриха с него. Но това не стигна. Португата го лубично и го разващала гол из селото за покая. Епископът понесе и таа гавра със смиренност. Най-сетне една осветила турчин излезе от тълпата и с остър нож пробие гърбата на епископ Висарий. Той се повали на земята и преди да издъхне, каза: "На тебе, Боже, предавам душата си, аз се равням на страданията си с твоята скрът некам да допълня недолжия в твоята църква." Освирепелите турци помисляха, че той говори много обидно за тях, затова злобно се нахвърляха върху него с камъци — обезобразиха го и тълпата му направиха от него.

Турците започнаха да теологаните на епископа да изкопаят гроб в една градина, близо до хорещето в Смолян, и там зарониха трупа на епископ Висарий Смолянски.

Така на 29 юни 1662 г. в Смолян умира мъченически епископ Висарий.

Десетте теологаните на починалия епископ освободиха и прахича в Райково да разкажат за това, що се случи. Турците мисляха, че с убийството на епископ Висарий Смолянски ще се отнеме изцяло духовната оора на християнското население, и то ще приеме, бже повече насилств, мохамеданската вяра, но това само олобих българите, които бяха решили да умрат до един, но върата на вярните да запазят. Събраха последици сили и образуваша чети, които да издъхне, каза: "На тебе, Боже, предавам душата си, аз се равням на страданията си с твоята скрът некам да допълня недолжия в твоята църква." Освирепелите турци помисляха, че той говори много обидно за тях, затова злобно се нахвърляха върху него с камъци — обезобразиха го и тълпата му направиха от него.

А смилте теологаните даминаха за Кесити, за да потърсят акрия от Кеситийската митрополита за осветляването роденско население. Кеситийският гърчки митрополит им обеща азичната си и по негою и това на патриарха застъпничество помохамеданчването на останалото население сира. Патриархата патриархия изпрати свои духовни представители в Райково и другите села, вместо забитите български тавина.

И прибра се пряснато из горите българско население."

***

"Исторически бележник" става известен през 1931 г., когато Атанас Поподоров публикува две части от него в с. Родоски преглед под заглавието: "Из миналото на Родопи. Исторически бележки за потурчването на родоските българи" (№ 1, 11—15) и "Универзитетът на Софийския университет". Убеден във важността на епископ Висарий Смолянски, издава ги "Исторически бележник" (№ 3, 59—62). По късно е отпечатана и частта за Милда и Милна.

Публикацията на Атанас Поподоров е придружена от обседа-

теля бележка, в която се съобщава, че свещенята за нея са взети от "една немска книга, наречена "Исторически бележник". Тази паметна книга е била водена от светорски манасти, служил в Родопите като свещеник, един от които е бил известният в този край беромошки Григорий или вон Гилорно.

Издавачите, които ще дадем — пише Аг. Поподоров, — са от тази издана паметна книга. Самата тази книга по-късно е излязла. Бележките от нея, обаче преди излизането ѝ, са били съставени лично от едно съзрещено на беромошки Григорий лице, от бляките на което име я притягваме" (Родоски преглед, 1931 г. № 3, с. 12). "Личето, което си е являло бележки от "Исторически бележник" е известната родоска учителка Рада Казалцева от Райково (дн. квартал на Смолян).

Когато по Гилорно заемал през 1872 г. в Света Гора, той взел със себе си и "Исторически бележник". Въз основа на бележките на Рада Казалцева и на нейни показвания, синът и Урхаст п. Панагеев издал голяма по паметна част от "Исторически бележник", като изкъде е прибавял за пояснения и нещо от себе си.

Много грешки, неточности и несъобразности в "Исторически бележник" дават основание на някои от изследователите да отрячат изцяло достоверността му, а друга да приемат някои от съдържаните се в него сведения за верни, а други за неверни. Според за достоверността на "Исторически бележник" отново бе попитан — (вече статията на Николай Хайтов, Родоската история в някои статии и книги на проф. Петър Петров. — Исторически преглед, 1977, № 2, 103—105); Петър Петров. Предизвикан отговор. — Исторически преглед, 1977, № 2, 108—109); Георги Кузманов. Исторически аргументи да "Исторически бележник". — Родопи, 1977, № 11, 26—27) и Петър Маринов (Истории и забавля. — Родопи, 1977, № 11, 30—32).

Доста "Исторически бележник" не е издала изцяло. Проф. П. Петров пише, че изрично е изрично изрично изрично изрично и в скоро време ще се занимава с него научно и критично. "Исторически бележник" — продължава той, — както всеки летописец има неточности, заслужава критично издание и сериозен коментар, а не отхвърляне с лека ръка!" (пос. същ., с. 108).

Тук предлозимеят откъс от "Исторически бележник" — част I е взет от книгата на Кирил Василев "Родоските българи мохамедани" (ч. I, Плевен, 1961 г., с. 104). II и III част са предлозимеят така, както те са публикувани от Атанас Поподоров. Поради подробни им характери не посочваме поупитите в бележничка неточности, несъобразности и противоречия, които аргументирано са дадени в цитираните по-горе статии на Николай Хайтов, Георги Кузманов и Петър Маринов.

Прот. Грозю Павлов ГРОЗЕВ

Б. е. в. к. 1. От "Християнски глас", т. е. Средние Родопи; — 2. Потолю 1669 г.; — 3. Ди. с. Високо, Смолянски окръг; — 4. Ди. гр. Рудозем, Смолянски окръг; — 5. Ди. гр. Смолян; — 6. Ди. гр. Златогор; — 7. Райково и Устово, Ди. златогора на Смолян; — 8. Ди. Момичиново и Соловчари, Смолянски окръг; — 9. Ди. с. Славейно, Смолянски окръг; — 10. Ди. с. Подоленич, Срединна, Смолянски окръг; — 11. През 1905 г. султана е бил не Милхад и, а Алмид Ш (1703—1730); — 12. Следва списък на 112 имена от днешните райковски дървци; — 13. Салик ала не е имал лозя в Райково, а в Смолян. Саликт е бил смолянски войвода от 1808 до 1836 г. (Димитар Стр. Урхачевите на Ахмедбейство. — Родопи, 1977, № 4, 36—37); — 14. Почтено 1669 г.; — 15. Нарвно 1670 г.

ПРАЗНИЧНО АРХИЕРЕЙСКО ПОСЕЖЕНИЕ

Десетият, двадесет и осми ден, 1988 година, третият ден на Колезиите, в деня за благоговение, молитвенна проселна на първия мъченик на св. Христова Църква — дъщеряния си, архиепископ Стефан. Назва бележит, откриват от алаза мана, синен стъпчен ден. В този благоденстват без благоговение християни на голямото село Спарево, Станке Димитровска духовна околия, живоносно разположено в северните склонове на свещена Рила планина, била озарена и от топлик, благодатни и милашици лъчи на изпълнителя духовна радост, изразено грейтели от Слънцето на Пратата — Господ Иисус Христос в окаяно архиерейско посещение.

С благоговение на Негово Светейшество Максим, Патриарх Български и митрополит Софийски, в богославно Спарево припаста Негово Преносенчество Ленкийският епископ Неофит, икарки на Софийския митрополит, придружен от Негово Високопресподное архим. Натаналия, протосинел на Софийската св. митрополита и архиерейския наместник старов. иконом Савлю Тодор, за да отслужат св. божествената Литургия и да отлечи със специфичностю софийския, свещенослужител Стефан Български Пинтарев. При излизането, тържественно, молитвенно, ала на трето звучи храмски камбан — ютърниан в часовниковата камбанария — високите гесети бже поерешати приетливо и сърде — от ениорниали свещеници в принора да вселенствения благо...

храм „Успение Пресвета Богородица“. Храмот, въпреки сравнително ранния час, бе изпълнен с богомолен народ. Богослужението бе започнало и продължи с въздвижето участие на Пресвещения епископ Неофит. При изриден ред, тишина и ведро молитвено настроение, при възторжено, молитвено пееие на дамския хор започна и прочете благодариво и тържествено св. богослужествена Литургия. Молитвено горение, пламтива вяра и гласова красота струване от всички възгласиха на Пресвещения Левкийски Неофит. А богомолният народ — тия бисерия души — бе притихнал и се моляше горещо.

След опуст Негово Пресвещенство епископ Неофит пронасна въздвижето, дълбоко съвместно и наизядателно слово на рождателската тема и възхвалява великомъченически подвиг на св. първоученик архидякон Стефан. Последва многоголестивно за Светията Патриарх Максим, за Пресвещения Левкийски епископ Неофит, за всички присъстващи и за целия православен български народ. Негово Пресвещенство, като предаде отменско благодарение на Негово Светейшество Българския Патриарх Максим, топло приетствуваша невожателния иконом, който отговори със сърдечно, съдържателно слово. Архидерияският наместник на свой ред поднесе похваляване от свое име и от името на богочестните отци от духовната околия.

Така настъпи и богоугодно бе благоденна още сама светла страдания от религиозно-тържествено живото в Синагоров. Така силно сие впечатлени, такава свети изглед, благодатни възвлияния, светли духовни пориви и радост възникна — споделиха помежду си богомолците, — че никога няма да забравим това забележително архидерияско посещение. Слава и благодарение Богу за так велика Негова милост!

Староф. иконом Славчо ТОМОВ

ОБНОВЛЕНИЕ

НА ЦЪРКОВНО-НАРОДНИ СВЕТИНИ

ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО В ГР. СВИЦОВ

18 декември 1988 г. бе ден, който ще се помни в Свищовската селищна система поради състоятелна се Шеста сесия на Общинския народен съвет.

Първата точка от дневния ред предостави на присъстващите заслушване на доклад „За състоянието и проблемите по опазването на културно-историческото наследство в Свищов и общината“, внесен от пияк. Георги Драбавски — председател на Комисията за духовно културно и общински народен съвет.

Между присъстващите отвориха гости от областта и окръга в деловия президент бяха поканени и зае местото си Негово Пресвещенство Константишкия епископ Григорий — викарий на Високопресвещения Велкотърновски митрополит Стефан.

В доклад за полжовия закриляне бе дадено място за опазването на църковни старини. По-специално за: а) храма „Св. виек, Димитър Солунски“ (от Второто българско царство) и килията училище към него; б) за храма „Св. Троица“ — манастир на Кольо Флятево; в) за храма „Св. пророк Илия“ (от 1836 г.); г) за храма „Св. Преображение Господне“ (от 1836 г.) и оградата му; д) за храма „Св. Кирил и Методий“, който основен ремонт вече започна под непосредствения надзор и финансиране от Градския народен съвет, Свищов.

Между възникналите се с особин интерес бе заслушан Пресвещеният епископ Григорий, който подкрепя приносна на църковно-историческите паметници в града и голжовата им заслуга за опазване вярата и народността самосъзнание на българското население от този край. Това изказване предизвика голям интерес не само на местото на заседанията, но и по цялата селищна система, където по домофоните се предаваха работата на сесията.

Староф. иконом Христо МИНЧЕВ

ХУДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

† СМОЛЕНСКИ ЕПИСКОП НЕСТОР

ИЗ ЖИТИЕТО НА СВЕТИ МЕЛИТОН

... Агадй дондѣя лика на светинѣ.

Син, езеро на чюдѣтата сини!

В тебъ мѣкините от Свѣташи

вѣдѣха над главѣте си мени!

Кима Лисий и Агринолѣя беснѣт:

— „Кѣва бе тѣя вѣрностъ къмъ Христа,

въ Коговѣ в езерото пѣт

дѣла ионъ средъ телѣна вода!“

Трошѣте колѣнетѣ им! Трошѣте! —

Такавъ присѣла за-чудѣваатъ те,

пом не принасятъ дар на богостѣя,

... Шо търѣши тукъ и ти средъ тѣя, момѣе!

Я нѣвусни дружинавѣ на тѣя!

Я създади си вѣликѣ младостѣ

и жѣтва приѣси, — вѣстѣта нѣ

ше те отпуснѣше на свобода!“

А недалѣче майка му стоеши

и в чюдѣта му да го настрѣдѣ,

понеже от уплѣза се боѣше,

говорѣше му: „Синѣ, прѣтърѣ!“

Кѣмъ мѣките Христѣви с твоѣте гледамъ

дондѣва се негодѣнага сега!

Дѣрѣзѣ и задѣрѣж, сладѣиѣ чѣдо,

нѣлѣниѣ вѣстѣ на свѣтѣста!“

И азъ лика на тѣя мѣченици,

четѣридѣсетъ бѣха те и брой,

— за вѣстъ надѣгна свѣта дѣстѣца,

— „И азъ съмъ христѣинѣ!“ — вѣкѣна тоѣ.

Тогава на Мелитѣна колѣнетѣ

мѣчѣтѣлѣте смѣлиѣка заѣвѣс,

безмѣлѣтно възвѣка му рыѣте,

но в болѣта си не издѣла гласъ.

Издѣгнаха свѣтите мѣченици,

оставѣли най-вѣрни на Христѣ,

Сѣмѣрия а погрѣбѣлиа колѣстѣца

ше ги торѣтъ предъ градѣската вѣрта.

Потѣгѣли те, во Мелитѣна оставѣт,

— дѣлатъ го — нѣка тѣка да умрѣ.

А бедѣна му майчинѣа тогаѣ

зѣтѣвѣча се и граба на рыѣт!

— „При тѣхъ, о мой рѣбѣнѣ дѣбѣма,

е твоѣтъ дѣл отъ полѣгѣна великѣ!“

И като спѣл съмъ Свѣта дружина

прибѣвѣи тѣя сина си мѣченикѣ...“

† В ПАМОТ НА ПОЧИНАЛИТЕ

На 8 декември 1988 г., след кратко боледуване, почина свещ. Петър Христов Върнаковски, служил при храма в с. Надлево, Пловдивска духовна околия, на 86 години. Бог да го прости!

Пловдивския св. митрополит

На 22 декември 1988 г., на 85-годишно възраст почина староф. иконом Георги Петров Ибришкив, дългогодишен свещоносодержател при храм „Св. Марина“ в гр. Велико Търново. Покойникът е завършил Софийската духовна семинария през 1925 г. и Богословския факултет при Софийския държавен университет през 1946 година.

С вякѣо узрѣние и пасторско старание, класически дисциплина тоѣ прослужѣ на родинѣ на Църква 62 години като викарий свещеник и епархиер — администратѣ в Софийската Духовна семинария. Своѣта мѣсна образованост и голема култура тоѣ отделе на поверѣното му пасторско неговинѣше на Софийската духовна семинария на времето от 1 януари 1973 г. до 1 февруари 1976 г. и на събратѣта си, с които се дарѣвеше братѣловѣно и просвѣтавително постоянно с изслушване и бесѣди в областѣта на пасторското богословие. Бог да го прости!

Велкотърновския св. митрополит

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Проф. Антоний Хубичев — отг. редактор, членове — асист. Иван Рашков, асист. Владимир Багърджиев, техн. редактор-коректор — Тодор Лазаров

СИНОВАДНО ИЗДАТЕЛСТВО — 1090 София, ул. „Оборище“ 4

Администрация — 87 56-11. Редакция — 89-51-15.

Сметѣ — 481 111 999 001 0, ВНЕ, Софийска градска кѣна

Годишен абонамент — 10 лв.

Набор и съставяне — ДП „9 септември“, бул. Додузов, 93

Печат — ПК „Д. Българев“, бул. Н. Равнина, 2